

УДК 330.322:338.43

О. М. Хміль,
аспірант, Національний науковий центр "Інститут аграрної економіки"
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0006-3721-7088>

DOI: 10.32702/2306-6792.2026.7.301

ОЦІНКА ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

О. Khmil,
Postgraduate student, National Research Center "Institute of Agrarian Economics"

ASSESSMENT OF THE INVESTMENT POTENTIAL OF UKRAINIAN AGRICULTURAL ENTERPRISES IN WARTIME

У статті досліджено особливості формування та оцінки інвестиційного потенціалу аграрних підприємств України в умовах воєнної економіки. Актуальність теми зумовлена зростанням ролі аграрного сектору у забезпеченні продовольчої безпеки, експортного потенціалу та економічної стійкості країни в умовах системних викликів і високої невизначеності. Обґрунтовано необхідність комплексного підходу до оцінки інвестиційного потенціалу, який враховує як економічні результати діяльності підприємств, так і рівень їх інвестиційного забезпечення.

Методичною основою дослідження є системний та таксономічний підходи, що дозволили сформувати інтегральний показник інвестиційного потенціалу на основі багатовимірної системи індикаторів. Здійснено структурування показників за економічною та інвестиційною складовими, проведено їх стандартизацію, визначено вектори-еталони та розраховано відповідні таксономічні коефіцієнти.

Результати дослідження свідчать про нерівномірність і циклічність розвитку інвестиційного потенціалу аграрних підприємств. Встановлено, що у 2021 році досягнуто пікового рівня його реалізації, тоді як у 2022—2023 рр. відбулося суттєве зниження під впливом воєнних чинників. Водночас у 2024 році зафіксовано тенденцію до відновлення, що супроводжується зростанням інвестиційної складової при збереженні обмежень економічної ефективності.

Наукова новизна дослідження полягає у вдосконаленні методичного підходу до комплексної оцінки інвестиційного потенціалу аграрних підприємств на основі таксономічного аналізу. Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості їх використання для обґрунтування управлінських рішень щодо підвищення ефективності інвестиційної діяльності та забезпечення сталого розвитку аграрного сектору.

The article examines the formation and assessment of the investment potential of agricultural enterprises in Ukraine under the conditions of a wartime economy. The relevance of the study is обусловлена the growing role of the agricultural sector in ensuring national food security, maintaining export capacity, and stabilizing the national economy under conditions of prolonged military conflict and heightened uncertainty. In such circumstances, the investment potential of agricultural enterprises becomes a key determinant of their resilience, adaptability, and capacity for recovery and further development.

The purpose of the study is to assess the investment potential of Ukrainian agricultural enterprises using a comprehensive methodological approach based on system analysis and taxonomic methods, as well as to substantiate directions for its enhancement considering modern economic challenges and wartime risks.

The methodological framework of the research is based on a systemic approach that considers investment potential as a multidimensional category formed under the influence of both internal and external factors. The study proposes a structured system of indicators grouped into two main components: economic performance and investment support. The economic component includes indicators of production efficiency, financial stability, profitability, and external trade activity, while the investment component reflects capital investments, sources of financing, and the role of foreign investment.

To ensure comparability of heterogeneous indicators, a standardization procedure was applied. Subsequently, benchmark (reference) vectors were constructed, and the distances between actual observations and the benchmark were calculated. Based on these calculations, taxonomic indices for both components were obtained. The integral taxonomic indicator of investment potential was determined as a generalized measure reflecting the combined influence of economic and investment factors.

The results of the study reveal a pronounced cyclical and uneven dynamic in the development of the investment potential of agricultural enterprises. The highest level of investment potential was observed in 2021, driven by favorable economic conditions, high profitability, and significant export volumes. In contrast, 2022—2023 were characterized by a substantial decline in the integral indicator due to the negative impact of the full-scale war, including disruptions in logistics, increased production costs, and reduced operational efficiency.

At the same time, the findings indicate a gradual recovery in 2024, reflected in the growth of the integral taxonomic indicator to 95.2% of the pre-war level. This recovery is primarily driven by a significant increase in the investment component, which not only compensates for losses but also exceeds pre-war levels. However, the economic component remains below its 2021 level, indicating incomplete recovery in terms of efficiency and productivity.

The scientific novelty of the research lies in the development and application of an improved methodological approach to the comprehensive assessment of investment potential based on taxonomic analysis. The practical significance of the results заключается in their applicability for policy-making and strategic management aimed at enhancing investment activity, improving the efficiency of resource utilization, and ensuring sustainable development of the agricultural sector in Ukraine.

Ключові слова: інвестиційний потенціал; аграрні підприємства; аграрний сектор; таксономічний аналіз; економічна складова; інвестиційна складова; воєнна економіка; сталий розвиток.

Key words: investment potential; agricultural enterprises; agricultural sector; taxonomic analysis; economic component; investment component; wartime economy; sustainable development.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

В умовах трансформації економіки України та посилення впливу воєнних факторів особливої актуальності набуває проблема забезпечення стійкого розвитку аграрного сектору, який відіграє ключову роль у формуванні продовольчої безпеки держави, експортного потенціалу та валютних надходжень. У сучасних умовах саме інвестиційний потенціал аграрних підприємств виступає визначальним чинником їх конкурентоспроможності, ефективності функціонування та здатності до відновлення у післякризовий період.

Повномасштабна війна суттєво ускладнила умови функціонування аграрного сектору, спричинивши руйнування виробничої та логістичної інфраструктури, зростання витрат, обмеження доступу до фінансових ресурсів і підвищення рівня ризиків. Водночас, попри ці виклики, аграрні підприємства демонструють відносно високий рівень адаптивності, що зумовлює необхідність поглибленого дослідження їх інвестиційного потенціалу як комплексної характеристики можливостей розвитку.

Актуальність дослідження зумовлена також тим, що існуючі підходи до оцінки інвестиційного потенціалу здебільшого мають фрагментарний характер і не забезпечують комплексного врахування як економічних результатів діяльності, так і інвестиційного забезпечення підприємств. Це обмежує можливості формування обґрунтованих управлінських рішень щодо підвищення ефективності функціонування аграрного сектору.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питання формування, оцінки та ефективного використання інвестиційного потенціалу аграрних підприємств України є предметом активних наукових досліджень, особливо в умовах воєнного стану та трансформації економічного середовища. У сучасній науковій літературі сформовано низку теоретико-методичних і прикладних підходів до дослідження цієї проблематики.

Теоретичні засади формування інвестиційного потенціалу аграрного сектору розкрито у працях Т. В. Мацибори [1], де інвестиційний потенціал розглядається як комплексна характеристика ресурсного забезпечення та можливостей розвитку галузі. Подальший розвиток теоретико-методологічних підходів до інвестиційного забезпечення аграрного сектору представлено у дослідженні Р. С. Зубкова, Р. Г. Дубаса та М. О. Самофалової [2], які обґрунтовують роль інвестицій як ключового чинника економічного зростання та підвищення ефективності аграрного виробництва.

Вагомий внесок у дослідження сучасного стану інвестиційної діяльності аграрних підприємств зроблено А. П. Тетю [3], який аналізує динаміку інвестиційних процесів в агропромисловому секторі та визначає основні проблеми, пов'язані з обмеженим доступом до фінансових ресурсів і високим рівнем ризиків. У свою чергу, О. В. Ніколюк та В. С. Бурлаков [4] розглядають інноваційно-інвестиційну діяльність аграрного бізнесу, підкреслюючи взаємозв'язок інвестицій та інновацій як ключових факторів конкурентоспроможності підприємств.

Питання управління інвестиційним потенціалом аграрних підприємств висвітлено у дослідженні В. Балдинюк [5], де акцентовано увагу на необхідності вдосконалення механізмів управління інвестиційними ресурсами та підвищення ефективності їх використання. Методичні підходи до оцінки рівня формування інвестиційного потенціалу запропоновано у праці О. В. Гривківської, Н. М. Котвицької та Я. В. Кубік [6], де обґрунтовано систему показників та інструментарій його оцінювання.

В умовах воєнного стану особливого значення набувають дослідження, присвячені адаптації інвестиційної діяльності до нових викликів. Зокрема, Б. О. Вента [7] та О. А. Поліщук [8] обґрунтовують необхідність трансформації інвестиційних стратегій аграрних підприємств із урахуванням зростання ризиків, логістичних обмежень та нестабільності ринкового середовища. Аналіз інвестиційної діяльності в сучасних умовах здійснено також у роботі О. Попової, А. Коцюбинської та О. Скубія [9], де визначено основні тенденції та фактори, що впливають на інвестиційну активність аграрного сектору.

Окремий напрям досліджень пов'язаний із правовими та інституційними аспектами залучення інвестицій. Так, М. Ю. Покальчук, А. В. Марачук та О. О. Шулєпова [10] розглядають правові механізми залучення іноземних інвестицій в умовах воєнного стану, тоді як О. М. Ащеулова, Д. М. Донець та Є. В. Остропольська [11] аналізують можливості та виклики інвестиційного забезпечення повоєнної відбудови України.

Водночас, незважаючи на значну кількість наукових праць, питання комплексної оцінки інвестиційного потенціалу аграрних підприємств із урахуванням взаємозв'язку його складових, а також впливу воєнних чинників на їх формування та реалізацію, залишаються недостатньо розробленими. Це зумовлює необхідність подальших досліджень, спрямованих на удосконалення методичних підходів до оцінки інвестиційного потенціалу та обґрунтування ефективних механізмів його підвищення в умовах нестабільного економічного середовища.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою статті є оцінка інвестиційного потенціалу аграрних підприємств України в умовах воєнної економіки на основі системного та таксономічного підходів, а також обґрунтування напрямів його підвищення з урахуванням сучасних ризиків і трансформацій інвестиційного середовища.

МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ

Концептуальною особливістю нашого дослідження є спроба побудувати на основі значного обсягу індикативних множинних ознак, що мають векторний характер і формують загальний рівень інвестиційного потенціалу аграрних підприємств, покроковий інструментарій визначення динаміки інтегрального показника.

Ідентифікуємо загальний рівень інвестиційного потенціалу аграрних підприємств у вигляді конкретної змінної ІР. Значення цієї змінної величини опосередковано залежить від структурованої сукупності економічних, соціальних, екологічних та інвестиційних індикаторів. Дану залежність проілюструємо у вигляді наступної формули:

$$IP = f(IP_e, IP_{in}) \quad (1),$$

де IP_e — сукупність індикаторів економічної складової інвестиційного потенціалу аграрних підприємств; IP_{in} — сукупність індикаторів інвестиційного забезпечення інвестиційного потенціалу аграрних підприємств.

Далі формуємо відповідні матриці, структуровані за сукупністю обраних індикаторів.

Математично економічну складову рівня інвестиційного потенціалу представимо у наступному вигляді:

$$IP_e = f(E_1, E_2, E_3, E_4, E_5, E_6, E_7, E_8, E_9, E_{10}, E_{11}, E_{12}) \quad (2),$$

де E_1 — виробництво сільськогосподарської продукції в розрахунку на 1 підприємство, млн грн, E_2 — реалізовано сільськогосподарської продукції в розрахунку на 1 підприємство, млн грн, E_3 — частка аграрного сектору в загальному обсязі ВВП, %, E_4 — частка агропродукції в загальній структурі експорту, %, E_5 — експорт агропродукції — всього, млрд дол США, E_6 — коефіцієнт покриття імпорту експортом агропродукції, E_7 — рентабельність операційної діяльності, E_8 — рентабельність власного капіталу, E_9 — фондовіддача, грн, E_{10} — коефіцієнт оборотності активів, E_{11} — коефіцієнт поточної ліквідності, E_{12} — коефіцієнт фінансової стійкості.

Динамічні ряди відповідних індикаторів формуються у вигляді матриці:

$$X_E = \begin{pmatrix} x_{E11} & x_{E12} & x_{E13} & x_{E1j} \\ x_{E21} & x_{E22} & x_{E23} & x_{E2j} \\ x_{E31} & x_{E32} & x_{E33} & x_{E3j} \\ x_{Ei1} & x_{Ei2} & x_{Ei3} & x_{Eij} \end{pmatrix} \quad (3),$$

де i — кількість обраних індикаторів економічної складової інвестиційного потенціалу, j — кількість періодів спостереження.

Математично інвестиційну складову рівня інвестиційно потенціалу аграрних підприємств представимо у наступному вигляді:

$$IP_{in} = f(In_1, In_2, In_3, In_4, In_5, In_6, In_7, In_8, In_9) \quad (4),$$

де In_1 — капітальні інвестиції в сільське господарство, млн грн, In_2 — капітальні інвестиції в розрахунку на 1 аграрне підприємство, млн грн, In_3 — капітальні інвестиції в розрахунку на 1 зайнятого, тис. грн, In_4 — частка капітальних інвестицій в сільське господарство в загальному обсязі, %, In_5 — власні кошти аграрних підприємств, млн грн, In_6 — кредити банків та інші позики, млн грн, In_7 — прямі іноземні інвестиції у сільське господарство, млн дол. США, In_8 — прямі іноземні інвестиції в розрахунку на 1 підприємство, тис. дол. США, In_9 — частка прямих іноземних інвестицій в сільське господарство в загальному обсязі, %.

Відповідно динамічні ряди показників інвестиційного забезпечення формуються у вигляді матриці:

$$X_{In} = \begin{pmatrix} x_{In11} & x_{In12} & x_{In13} & x_{In1j} \\ x_{In21} & x_{In22} & x_{In23} & x_{In2j} \\ x_{In31} & x_{In32} & x_{In33} & x_{In3j} \\ x_{Ini1} & x_{Ini2} & x_{Ini3} & x_{Inij} \end{pmatrix} \quad (5),$$

де i — кількість обраних індикаторів інвестиційного забезпечення економічної аграрних

підприємств, як складової їх інвестиційного потенціалу, j — кількість періодів спостереження.

Подальшими етапами алгоритму визначення таксономічного показника рівня інвестиційного потенціалу аграрних підприємств є процедура стандартизації значень елементів всіх матриць спостережень, диференціація ознак елементів матриці на стимулятори і дестимулятори, формування відповідних векторів, визначення "відхилення" між елементами стандартизованих матриць та показниками векторів — еталонів та визначення коефіцієнтів таксономії за групами економічних та інвестиційних показників.

Сукупний таксономічний показник рівня інвестиційного потенціалу аграрних підприємств визначено за наступною формулою:

$$K_{itotal} = \sqrt[2]{K_{iE} * K_{iln}} \quad (6),$$

де K_{itotal} — інтегральний таксономічний показник рівня інвестиційного потенціалу аграрних підприємств, K_{iE} — таксономічний показник економічної складової інвестиційного потенціалу, K_{iln} — таксономічний показник інвестиційної складової інвестиційного потенціалу аграрних підприємств

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Вихідна база індикативних компонент матриць спостережень, що формують структуру економічної складової показника інвестиційного потенціалу аграрних підприємств наведено в таблиці 1.

Система індикаторів включає показники результативності діяльності підприємств (E1-E2), макроекономічної ролі аграрного сектору (E3-E4), зовнішньоторговельної активності (E5-E6), а також фінансової ефективності та стійкості (E7-E12). Такий підхід дозволяє врахувати багатовимірний характер інвестиційного потенціалу, що формується під впливом як внутрішніх, так і зовнішніх факторів.

Аналіз вихідних даних свідчить про наявність різноспрямованих тенденцій у розвитку аграрного сектору. Зокрема, у 2018—

Таблиця 1. Матриця індикаторів економічної складової інвестиційного потенціалу аграрних підприємств, 2018–2024 рр.

	Показники	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	$X_{Ei\text{ сеп}}$
E ₁	Виробництво с.г. продукції в розрахунку на 1 підприємство, млн грн	11,90	12,35	13,37	21,06	22,31	19,38	25,89	18,04
E ₂	Реалізовано с.г. продукції в розрахунку на 1 підприємство, млн грн	10,40	11,07	12,24	19,24	20,72	19,08	24,99	16,82
E ₃	Частка аграрного сектору в загальному обсязі ВВП, %	10,85	9,70	9,85	10,63	8,57	7,55	7,11	9,18
E ₄	Частка агропродукції в загальній структурі експорту, %	39,3	44,2	45,1	40,7	53,0	60,8	59,1	48,89
E ₅	Експорт агропродукції – всього, млрд дол США	18,6	22,14	22,18	27,71	23,39	22,0	24,7	22,96
E ₆	Коефіцієнт покриття імпорту експортом агропродукції	3,7	3,9	3,4	3,6	3,9	3,2	3,2	3,56
E ₇	Рентабельність операційної діяльності	18,3	19,2	18,7	40,3	20,0	12,0	22,7	21,60
E ₈	Рентабельність власного капіталу	14,7	17,8	13,3	30,0	10,6	7,2	13,4	15,29
E ₉	Фондовіддача, грн	2,33	1,98	2,01	2,74	2,02	2,14	2,23	2,21
E ₁₀	Коефіцієнт оборотності активів	0,8	0,9	0,9	1,1	0,7	0,8	0,9	0,87
E ₁₁	Коефіцієнт поточної ліквідності	1,56	1,55	1,61	1,90	1,84	1,87	1,94	1,75
E ₁₂	Коефіцієнт фінансової стійкості	0,57	0,60	0,61	0,66	0,63	0,64	0,66	0,62

Джерело: сформовано та розраховано за даними Державного комітету статистики України [12].

Таблиця 2. Динаміка стандартизованих значень індикаторів та таксономічного показника економічної складової інвестиційного потенціалу аграрних підприємств, 2018–2024 рр.

Індикатори	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
E ₁	0,660	0,685	0,741	1,167	1,237	1,074	1,435
E ₂	0,618	0,658	0,728	1,144	1,232	1,134	1,486
E ₃	1,182	1,057	1,073	1,158	0,934	0,822	0,775
E ₄	0,804	0,904	0,922	0,832	1,084	1,244	1,209
E ₅	0,810	0,964	0,966	1,207	1,019	0,958	1,076
E ₆	1,039	1,096	0,955	1,011	1,096	0,899	0,899
E ₇	0,847	0,889	0,866	1,866	0,926	0,556	1,051
E ₈	0,961	1,164	0,870	1,962	0,693	0,471	0,876
E ₉	1,054	0,896	0,910	1,240	0,914	0,968	1,009
E ₁₀	0,920	1,034	1,034	1,264	0,805	0,920	1,034
E ₁₁	0,891	0,886	0,920	1,086	1,051	1,069	1,109
E ₁₂	0,919	0,968	0,984	1,065	1,016	1,032	1,065
Координати вектору – еталону економічної складової інвестиційного потенціалу аграрних підприємств Р _{ОЕ} (1,435; 1,486; 1,182; 1,244; 1,207; 1,096; 1,866; 1,962; 1,240; 1,264; 1,109; 1,065)							
Сіо «відхилення» між окремими спостереженнями та вектором-еталоном	2,271	2,200	2,229	1,487	2,172	2,413	1,893
di (Сіо/С _о)	0,851	0,824	0,835	0,557	0,814	0,904	0,709
Таксономічний показник економічної складової	0,149	0,176	0,165	0,443	0,186	0,096	0,291

Джерело: розрахунки автора.

2021 рр. спостерігалось зростання виробництва та реалізації продукції в розрахунку на одне підприємство (E₁-E₂), що досягло максимальних значень у 2021 р. (21,06 та 19,24 млн грн відповідно). У 2022–2024 рр., незважаючи на воєнні умови, ці показники зберігають відносно високий рівень і навіть демонструють подальше зростання, що свідчить про адаптивність аграрного сектору.

Водночас макроекономічні індикатори (E₃) відображають зниження частки аграрного сектору у ВВП — з 10,85 % у 2018 р. до 7,11 % у 2024 р., що свідчить про структурні зміни в економіці та відносне зниження ролі аграрного виробництва у формуванні валової доданої вартості.

Особливо показовою є динаміка зовнішньоторговельних показників. Частка агропродукції в експорті (E₄) зросла до 60,8 % у 2023 р., що свідчить про посилення експортної орієнтації галузі в умовах війни. Водночас обсяги експорту (E₅) після пікового значення у 2021 р. (27,71 млрд дол. США) зазнали скорочення у 2022–2023 рр. з подальшим частковим відновленням у 2024 р.

Фінансові показники демонструють значну варіативність. Зокрема, у 2021 р. спостерігається різке зростання рентабельності операційної діяльності (40,3 %) та власного капіталу (30,0 %), що зумовило пікове значення ефективності функціонування аграрних підприємств. У наступні роки відбулося зниження цих показників, що відображає вплив воєнних ризиків, зростання витрат та нестабільність ринкової кон'юнктури.

З метою усунення впливу різномірності показників та забезпечення їх порівнянності було здійснено стандартизацію індикаторів (табл. 2). Нормування даних дозволило привести всі показники до єдиної шкали та сформувати основу для подальшого інтегрального оцінювання.

На основі стандартизованих значень сформовано вектор-еталон економічної складової інвестиційного потенціалу, який включає максимальні значення кожного індикатора за досліджуваний період. Порівняння фактичних значень із еталонними дозволило визначити відхилення (Сіо) та розрахувати інтегральний таксономічний показник.

Результати таксономічного аналізу свідчать про суттєву нерівномірність розвитку економічної складової інвестиційного потенціалу аграрних підприємств. Значення інтегрального показника коливається в межах 0,096–0,443, що відображає високий рівень нестабільності функціонування галузі.

Найвищий рівень інвестиційного потенціалу зафіксовано у 2021 році (0,443), що обумовлено поєднанням високих виробничих результатів, значних обсягів експорту та максимальних показників рентабельності. Саме у цей період аграрний сектор функціонував у найбільш сприятливих економічних умовах, що забезпечило його максимальне наближення до еталонного стану.

У 2022 році відбулося різке зниження інтегрального показника до 0,186, що відображає негативний вплив повномасштабної війни. Це

Таблиця 3. Інвестиційна складова інвестиційного потенціалу аграрних підприємств, 2018–2024 рр.

	Показники	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	X _{ini.csp}
In ₁	Капітальні інвестиції в сільське господарство, млн грн	66104	59129	50679,7	69950,3	51439,4	65432,1	80588	63331,8
In ₂	Капітальні інвестиції в розрахунку на 1 аграрне підприємство, млн грн	1,31	1,18	1,02	1,46	1,57	1,60	2,29	1,5
In ₃	Капітальні інвестиції в розрахунку на 1 зайнятого, тис. грн	113,7	104,3	94,8	130,6	113,2	155,0	179,0	127,2
In ₄	Частка капітальних інвестицій в сільське господарство в загальному обсязі, %	9,5	11,4	10,0	10,4	12,6	10,4	10,8	10,7
In ₅	Власні кошти аграрних підприємств, млн грн	61524,3	55455,8	33033,9	44627,3	30345,2	30203,0	40221,0	42201,5
In ₆	Кредити банків та інші позики, млн грн	2966,8	3546,6	3138,9	4310,7	2224,3	1420,1	2572,3	2882,8
In ₇	Прямі іноземні інвестиції у сільське господарство, млн дол. США	587,2	444,9	484,6	1813,3	1524,7	2082,2	2561,1	1356,9
In ₈	Прямі іноземні інвестиції в розрахунку на 1 підприємство, тис. дол. США	11,6	8,9	9,8	38,0	46,4	50,9	72,8	34,1
In ₉	Частка прямих іноземних інвестицій в сільське господарство в загальному обсязі, %	1,7	1,1	1,3	3,8	4,5	5,5	6,6	3,5

Джерело: сформовано та розраховано за даними Державного комітету статистики України [12].

проявилось у скороченні експортних можливостей, зниженні ефективності діяльності та зростанні невизначеності господарського середовища.

Найнижче значення показника зафіксовано у 2023 році (0,096), що свідчить про поглиблення кризових явищ та максимальне відхилення від еталонного рівня розвитку. Незважаючи на збереження окремих позитивних тенденцій (зокрема високої частки експорту), загальний економічний потенціал галузі залишався обмеженим.

У 2024 році спостерігається відновлення інтегрального показника до 0,291, що свідчить про поступову адаптацію аграрних підприємств до нових умов функціонування, стабілізацію фінансових показників та часткове відновлення експортної діяльності.

Таким чином, результати таксономічного аналізу дозволяють зробити висновок, що економічна складова інвестиційного потенціалу аграрних підприємств України має циклічний і нестійкий характер розвитку, зумовлений поєднанням макроекономічних, фінансових та геополітичних факторів. Довоєнний період характеризувався високим рівнем ефективності та інвестиційної привабливості, тоді як у 2022–2023 рр. відбулося різке погіршення показників, із подальшими ознаками часткового відновлення у 2024 році.

Вихідна база індикаторів інвестиційного забезпечення як останньої складової інвестиційного потенціалу аграрних підприємств, складається з 9 показників (табл. 3).

Аналіз вихідної матриці індикаторів свідчить про значну варіативність інвестиційних процесів у досліджуваному періоді. Зокрема, обсяг капітальних інвестицій у сільське господарство (In₁) після зниження у 2019–2020 рр. (до 50,7 млрд грн) зріс у 2021 р. до 69,95 млрд грн, після чого у 2022 р. знову скоротився до 51,4 млрд грн під впливом воєнних факторів. У 2023–2024 рр. спостерігається відновлення інвестиційної активності, що досягло максимального значення у 2024 р. (80,6 млрд грн), що свідчить про поступову стабілізацію інвестиційного клімату в аграрному секторі.

Показники інвестицій у розрахунку на одне підприємство (In₂) та на одного зайнятого (In₃) демонструють подібну динаміку: зниження у 2020 р. та подальше зростання у 2021–2024 рр. Особливо суттєве зростання відбулося у 2024 році, що свідчить про підвищення інтенсивності інвестиційних процесів на мікрорівні.

Структурний показник частки капітальних інвестицій у загальному обсязі (In₄) коливається у межах 9,5–12,6 %, що відображає відносну стабільність інвестиційної позиції аграрного сектору в національній економіці, навіть в умовах кризових явищ.

Водночас аналіз джерел фінансування виявляє суттєві дисбаланси. Основним джерелом інвестицій залишаються власні кошти підприємств (In5), обсяги яких після різкого скорочення у 2020—2022 рр. лише частково відновлюються у 2024 р. Це свідчить про обмеженість внутрішніх фінансових ресурсів аграрних підприємств.

Кредити банків та інші позики (In6) демонструють нестійку динаміку, з різким скороченням у 2022—2023 рр., що вказує на обмежений доступ аграрного сектору до позикового капіталу в умовах підвищених ризиків.

На цьому фоні особливо показовою є динаміка прямих іноземних інвестицій (In7-In9). Після відносно низьких значень у 2018—2020 рр. відбулося їх суттєве зростання у 2021—2024 рр., зокрема до 2561,1 млн дол. США у 2024 р. Це свідчить про підвищення інвестиційної привабливості аграрного сектору України навіть в умовах війни, що може бути пов'язано з його стратегічною значущістю та експортним потенціалом.

Результати процедури стандартизації значень індикаторів інвестиційного забезпечення, як складової інвестиційного потенціалу аграрних підприємств наведено в табл. 4.

Результати таксономічного аналізу свідчать про позитивну, але нерівномірну динаміку розвитку інвестиційної складової інвестиційного потенціалу. Значення інтегрального показника зросло з 0,246 у 2018 р. до 0,790 у 2024 р., що відображає загальну тенденцію до посилення інвестиційного забезпечення аграрного сектору.

У 2018—2020 рр. значення показника знижувалося (до 0,170 у 2020 р.), що свідчить про погіршення інвестиційного середовища та скорочення інвестиційної активності.

У 2021 р. відбулося різке зростання інтегрального показника до 0,573, що зумовлено збільшенням обсягів інвестицій, активізацією кредитування та значним припливом іноземного капіталу.

Попри складні умови 2022 року, значення показника залишається відносно високим (0,524), що свідчить про стійкість інвестиційних процесів. У 2023—2024 рр. спостерігається подальше зростання інвестиційного потенціалу, з досягненням максимального рівня у 2024 році (0,790), що характеризує суттєве наближення до еталонного стану.

Зменшення відхилення від еталонного вектора (Cio) з 2,890 у 2018 р. до 0,804 у 2024 р. підтверджує поступове підвищення ефективності інвестиційного забезпечення аграрного сектору.

Таким чином, на відміну від економічної складової, яка характеризується нестабільною та кризовою динамікою, інвестиційна складова демонструє більш стійку позитивну тенденцію розвитку, що є важливим сигналом для відновлення галузі.

Водночас структура інвестиційного забезпечення залишається незбалансованою, із домінуванням власних коштів та обмеженим використанням позикового капіталу, що вимагає подальшого вдосконалення фінансово-кредит-

Таблиця 4. Динаміка стандартизованих значень індикаторів та таксономічного показника інвестиційної складової інвестиційного потенціалу аграрних підприємств, 2018—2024 рр.

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
In ₁	1,044	0,934	0,800	1,105	0,812	1,033	1,272
In ₂	0,879	0,792	0,685	0,980	1,054	1,074	1,537
In ₃	0,894	0,820	0,745	1,026	0,890	1,218	1,407
In ₄	0,885	1,062	0,932	0,969	1,174	0,969	1,007
In ₅	1,458	1,314	0,783	1,057	0,719	0,716	0,953
In ₆	1,029	1,230	1,089	1,495	0,772	0,493	0,892
In ₇	0,433	0,328	0,357	1,336	1,124	1,535	1,888
In ₈	0,341	0,261	0,288	1,116	1,362	1,494	2,137
In ₉	0,486	0,314	0,371	1,086	1,286	1,571	1,886
Координати вектору – еталону інвестиційної складової інвестиційного потенціалу аграрних підприємств P _{0In} (1,242; 1,537; 1,407; 1,174; 1,458; 1,495; 1,888; 2,137; 1,886)							
Cio «відхилення» між окремими спостереженнями та вектором-еталоном	2,890	3,089	3,182	1,635	1,824	1,594	0,804
di (Cio/Co)	0,754	0,806	0,830	0,427	0,476	0,416	0,210
Таксономічний показник інвестиційної складової	0,246	0,194	0,170	0,573	0,524	0,584	0,790

Джерело: розрахунки автора.

Таблиця 5. Динаміка інтегрального таксономічного показника інвестиційного потенціалу аграрних підприємств, 2018–2024 рр.

Показники	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2024 р у % до 2021 р.
Таксономічний показник економічної складової	0,149	0,176	0,165	0,443	0,186	0,096	0,291	65,7
Таксономічний показник інвестиційної складової	0,246	0,194	0,170	0,573	0,524	0,584	0,790	137,9
Інтегральний таксономічний показник рівня інвестиційного потенціалу	0,191	0,185	0,167	0,504	0,312	0,237	0,479	95,2

Джерело: розрахунки автора.

них механізмів підтримки аграрних підприємств.

Завершальним етапом дослідження є розрахунок інтегрального таксономічного показника інвестиційного потенціалу аграрних підприємств, який узагальнює результати оцінки економічної та інвестиційної складових (табл. 5). Такий підхід дозволяє отримати комплексну характеристику рівня розвитку інвестиційного потенціалу галузі з урахуванням як результативності функціонування підприємств, так і рівня їх інвестиційного забезпечення.

Аналіз динаміки інтегрального показника свідчить про його виражений циклічний характер, що відображає вплив як внутрішніх економічних факторів, так і зовнішніх шоків, насамперед пов'язаних із воєнними подіями.

У 2018–2020 рр. спостерігається відносно низький і стабільний рівень інвестиційного потенціалу (0,167–0,191), що свідчить про обмежені можливості розвитку галузі та недостатній рівень як економічної ефективності, так і інвестиційного забезпечення.

У 2021 році зафіксовано різке зростання інтегрального показника до 0,504, що є максимальним значенням за досліджуваний період. Це зумовлено одночасним покращенням обох складових: високими фінансово-економічними результатами діяльності аграрних підприємств та активізацією інвестиційних процесів. Таким чином, 2021 рік можна розглядати як пікову точку реалізації інвестиційного потенціалу галузі.

У 2022 році відбулося суттєве зниження інтегрального показника до 0,312, що є наслідком негативного впливу повномасштабної війни, зокрема порушення логістичних ланцюгів, зростання витрат та зниження ефективності господарювання.

Подальше зниження у 2023 році до 0,237 свідчить про поглиблення кризових явищ та максимальне віддалення від еталонного рівня розвитку.

Водночас у 2024 році спостерігається відновлення інтегрального показника до 0,479, що становить 95,2 % від рівня 2021 року. Це свідчить про високий адаптаційний потенціал аграрного сектору та його здатність до відновлення навіть в умовах тривалих воєнних викликів.

Порівняльний аналіз складових показує їхню різноспрямовану динаміку. Економічна складова у 2024 р. досягла лише 65,7 % від рівня 2021 р., що свідчить про неповне відновлення ефективності функціонування аграрних підприємств. Натомість інвестиційна складова перевищила довоєнний рівень і становила 137,9 %, що вказує на активізацію інвестиційних процесів та зростання інвестиційної привабливості галузі.

Таким чином, інтегральний показник формується під впливом дисбалансу між економічною та інвестиційною складовими: з одного боку, відбувається відновлення та навіть нарощування інвестиційних ресурсів, а з іншого — зберігаються обмеження у сфері ефективності їх використання.

Узагальнюючи результати, можна стверджувати, що інвестиційний потенціал аграрних підприємств України у сучасних умовах характеризується перехідним станом від кризи до відновлення, де ключовим драйвером виступає саме інвестиційна складова. Водночас подальше зростання потенціалу потребує не лише залучення інвестицій, а й підвищення ефективності їх використання, що є критично важливим для забезпечення стійкого розвитку аграрного сектору.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Завершальним етапом дослідження є розрахунок інтегрального таксономічного показника інвестиційного потенціалу аграрних підприємств, який узагальнює результати оцінки економічної та інвестиційної складових (табл. 9). Такий підхід дозволяє отримати комплексну характеристику рівня розвитку інвестиційного потенціалу галузі з урахуванням як результативності функціонування підприємств, так і рівня їх інвестиційно-го забезпечення.

Аналіз динаміки інтегрального показника свідчить про його виражений циклічний характер, що відображає вплив як внутрішніх економічних факторів, так і зовнішніх шоків, насамперед пов'язаних із воєнними подіями.

У 2018—2020 рр. спостерігається відносно низький і стабільний рівень інвестиційного потенціалу (0,167—0,191), що свідчить про обмежені можливості розвитку галузі та недостатній рівень як економічної ефективності, так і інвестиційного забезпечення.

У 2021 році зафіксовано різке зростання інтегрального показника до 0,504, що є максимальним значенням за досліджуваній період. Це зумовлено одночасним покращенням обох складових: високими фінансово-економічними результатами діяльності аграрних підприємств та активізацією інвестиційних процесів. Таким чином, 2021 рік можна розглядати як пікову точку реалізації інвестиційного потенціалу галузі.

У 2022 році відбулося суттєве зниження інтегрального показника до 0,312, що є наслідком негативного впливу повномасштабної війни, зокрема порушення логістичних ланцюгів, зростання витрат та зниження ефективності господарювання. Подальше зниження у 2023 році до 0,237 свідчить про поглиблення кризових явищ та максимальне віддалення від еталонного рівня розвитку.

Водночас у 2024 році спостерігається відновлення інтегрального показника до 0,479, що становить 95,2 % від рівня 2021 року. Це свідчить про високий адаптаційний потенціал аграрного сектору та його здатність до відновлення навіть в умовах тривалих воєнних викликів.

Порівняльний аналіз складових показує їхню різноспрямовану динаміку. Економічна

складова у 2024 р. досягла лише 65,7 % від рівня 2021 р., що свідчить про неповне відновлення ефективності функціонування аграрних підприємств. Натомість інвестиційна складова перевищила довоєнний рівень і становила 137,9 %, що вказує на активізацію інвестиційних процесів та зростання інвестиційної привабливості галузі.

Таким чином, інтегральний показник формується під впливом дисбалансу між економічною та інвестиційною складовими: з одного боку, відбувається відновлення та навіть нарощування інвестиційних ресурсів, а з іншого — зберігаються обмеження у сфері ефективності їх використання.

Узагальнюючи результати, можна стверджувати, що інвестиційний потенціал аграрних підприємств України у сучасних умовах характеризується перехідним станом від кризи до відновлення, де ключовим драйвером виступає саме інвестиційна складова. Водночас подальше зростання потенціалу потребує не лише залучення інвестицій, а й підвищення ефективності їх використання, що є критично важливим для забезпечення стійкого розвитку аграрного сектору. Перспективами подальших досліджень є обґрунтування напрямів підвищення ефективності інвестиційного забезпечення та інвестиційної діяльності у подоланні кризового стану аграрних підприємств, відновлення та подальшого розвитку аграрного сектору економіки.

Література:

1. Мацибора Т. Інвестиційна діяльність в сільському господарстві України під час війни: Нові виклики та загрози. Економіка АПК. 2023. 30 (5). С. 10—18. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202305010>
2. Зубков Р.С., Дубас Р.Г., Самофалова М.О. Теоретико-методологічний базис інвестиційного розвитку аграрного сектору України. Український журнал прикладної економіки та техніки. 2025. № 1 (68). С. 146—152. <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2025-1-24>
3. Тетью А.П. Аналіз сучасного стану інвестиційної діяльності агропромислових підприємств України. Економіка: реалії часу. 2025. № 1 (77). С. 71—79. <https://doi.org/10.15276/ETR.01.2025.9>
4. Ніколюк О.В., Бурлаков В.С. Сучасний стан інноваційно-інвестиційної діяльності аграрного бізнесу. Економіка харчової промис-

ловості. 2025. Т.17.Вип. 3. С. 36—43 <https://doi.org/10.15673/fie.v17i3.3287>

5. Балдинюк, В., & Балдинюк, В. Управління інвестиційним потенціалом підприємств АПК. Економіка та суспільство. 2024. (63). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-63-13>

6. Гривківська О. В., Котвицька Н. М. та Кубік Я. В. Методичний підхід до оцінки рівня формування інвестиційного потенціалу аграрних підприємств. Економіка і управління. 2023. №1. С. 41—46 <https://doi.org/10.36919/2312-7812.1.2023.41>

7. Вента Б.О. Напрями адаптації інвестиційної стратегії аграрного підприємства в умовах війни. Київський економічний науковий журнал. 2025. №11. С. 78—84 <https://doi.org/10.32782/2786-765X/2025-11-10>

8. Поліщук О. А. Адаптація інвестиційних стратегій аграрного бізнесу в умовах воєнного стану. Бізнесінформ. 2024. №11. С. 161—169. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-11-161-170>

9. Попова О., Коцюбинська Л. та Скубій О. Інвестиційна діяльність в сільському господарстві в сучасних умовах. Економіка та суспільство. 2023. (54). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-54-49>

10. Покальчук М.Ю., Марачук А.В. та Шулєпова О.О. Правові питання залучення іноземних інвестицій в Україну в умовах воєнного стану. Юридичний науковий електронний журнал. 2024. № 3. С. 546—551. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-3/131>

11. Ащеулова О.М., Донець Д.М., та Остропольська Є.В. Залучення інвестицій у повоєнну відбудову України: можливості та виклики. Академічні візії. 2025. Випуск 25. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10257554>

12. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 22.03.2026 р.).

References:

1. Matsybora, T. (2023), "Investment activity in Ukrainian agriculture during the war: New challenges and threats", *Ekonomika APK*, vol. 30 (5), pp. 10—18. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202305010>

2. Zubkov, R.S., Dubas, R.H. and Samofalova, M.O. (2025), "Theoretical and methodological basis of investment development of the agricultural sector of Ukraine", *Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*, vol. 1 (68), pp. 146—

152. <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2025-1-24>

3. Tetyu, A.P. (2025), "Analysis of the current state of investment activity of agro-industrial enterprises of Ukraine", *Economics: Time Realities*, vol. 1(77), pp. 71—79. <https://doi.org/10.15276/ETR.01.2025.9>

4. Nikoliuk, O.V. and Burlakov, V.S. (2025), "Current state of innovation and investment activity of agrarian business", *Food Industry Economics*, vol. 17 (3), pp. 36—43. <https://doi.org/10.15673/fie.v17i3.3287>

5. Baldyniuk, V. and Baldyniuk, V. (2024), "Management of investment potential of agro-industrial enterprises", *Economy and Society*, no. 63. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-63-13>

6. Hryvkivska, O.V., Kotvytska, N.M. and Kubik, Ya.V. (2023), "Methodical approach to assessing the level of formation of investment potential of agricultural enterprises", *Economics and Management*, vol. 1, pp. 41—46. <https://doi.org/10.36919/2312-7812.1.2023.41>

7. Venta, B.O. (2025), "Directions of adaptation of the investment strategy of an agricultural enterprise under wartime conditions", *Kyiv Economic Scientific Journal*, vol. 11, pp. 78—84. <https://doi.org/10.32782/2786-765X/2025-11-10>

8. Polishchuk, O.A. (2024), "Adaptation of investment strategies of agrarian business under martial law", *Business Inform*, vol. 11, pp. 161—169. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-11-161-170>

9. Popova, O., Kotsiubynska, L. and Skubii, O. (2023), "Investment activity in agriculture under modern conditions", *Economy and Society*, vol. 54. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-54-49>

10. Pokalchuk, M.Yu., Marachuk, A.V. and Shulepova, O.O. (2024), "Legal issues of attracting foreign investment in Ukraine under martial law", *Legal Scientific Electronic Journal*, vol. 3, pp. 546—551. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-3/131>

11. Ashcheulova, O.M., Donets, D.M. and Ostropolska, Ye.V. (2025), "Attracting investments in the post-war reconstruction of Ukraine: opportunities and challenges", *Academic Visions*, vol. 25. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10257554>

12. Official website of the State Statistics Service of Ukraine. (2026), available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (Accessed March 22 2026).

Отримано редакцією журналу / Received: 29.03.26

Прорецензовано / Revised: 06.04.26

Схвалено до друку / Accepted: 09.04.26

